

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2014

LÉANN CLASAICEACH - GNÁTHLEIBHÉAL

DÉARDAOIN, 19 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 go 12.00

Tá ceisteanna anseo ar **dheich dtopaic**.

Tá na topaicí roinnte mar seo a leanas:

Topaicí 1 - 5 = **ROINN A** – An Saol Gréagach

Topaicí 6 - 10 = **ROINN B** – An Saol Rómhánach

Ní mór d'iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt ar **chúig thopaic**, mar leanas:

dhá thopaic as **ROINN A**;

dhá thopaic as **ROINN B**;

an **cúigiú** topaic as **ROINN A** nó **B**.

Tá 80 marc ag gabháil le gach topaic.

Marcanna iomlána don pháipéar = $(80 \times 5) = 400$.

Na fótagraif a bhfuil gá leo chun roinnt de na ceisteanna a fhreagairt, tá siad ar fáil ar pháipéar ar leith, marcáilte **X**, a ghabhann leis an bpáipéar seo.

ROINN A – An Saol Gréagach

- Topaic 1: Fraoch Aichill.
- Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.
- Topaic 3: Beatha agus Bás Shócraitéas.
- Topaic 4: Micéiné agus an Traí.
- Topaic 5: Acrapoil na hAithine.

ROINN B – An Saol Rómhánach

- Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.
- Topaic 7: Téatar na Rómhánach – Coiméide.
- Topaic 8: Beatha agus Comhaimsir Iúil Caesar.
- Topaic 9: Cathair Rómhánach – An Phoimpé.
- Topaic 10: An tArm Rómhánach.

ROINN A

An Saol Gréagach

Topaic 1: Fraoch Aichill.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cad is buafhocal ann?
- (ii) Cén fáth ar bhain tábhacht le Calchas i scéal an **Íliad**?
- (iii) Cérbh iad na Mirmeadóin?
- (iv) Cén duine ar a raibh Meinealás pósta?
- (v) Déan staidéar ar Fhótagraf **1** ar Pháipéar **X** ina dtaispeántar radharc as Leabhar 16 den **Íliad**. Mínigh cad atá ar siúl ann. (24)
- (vi) Cé a chuir Séas amach chun dul in éineacht le Priam go dtí Aichill? (24)
- (b) (i) Cérbh é Páras? Arbh é Páras ba chúis le Cogadh na Traí, i do thuairim? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (12)
- (ii) Cé a bhí pósta le hEachtar? Mínigh cén fáth a bhfuil brón uirthi i Leabhar 6 den **Íliad**. (12)
- (iii) Cé acu is fearr leat, Eachtar nó Aichill? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as Leabhar 20 den **Íliad** agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Anois thug Héire a comhdhéithe le chéile agus labhair sí leo: 'Bígí ag smaoineamh anois, a Phoiséadóin agus a Aitéiné, an bheirt agaibh, agus tugaigí bhur n-aird ar cad ba chóir a dhéanamh sa chás seo. Seo é Aeinéas ag tabhairt fogha faoi mhac Peleus, ar chomhairle Phoebus Apalló. Seo anois mar sin, seasaimis le hAichill agus tugaimis neart ollmhór dó agus ná ligimis dá mhisneach teip air, ionas go dtuigfidh sé go bhfuil grá dó ag na déithe buana is mó. Tháingamar ar fad anuas ó Oilimpeas le troid sa chath seo, ionas nach ndéanfaí dochar ar bith d'Aichill.' Ansin thug Poiséadón an Croiteoir Talún freagra uirthi: 'A Héire, ná lig don fhearg thú a chur i mbarr do chéille - bheadh sé sin mícheart. Níor mhaith liom féin déithe a spreagadh in aghaidh a chéile i gcoimhlint. Ní hea, b'fhearr dúinn bogadh amach as slí na troda agus suí síos áit ar féidir linn bheith ag faire, agus an cogadh a fhágáil faoi na fir. Ach má thosaíonn Airéas nó Phoebus Apalló ag troid, nó Aichill a bhacadh ó dhul ag troid, ansin rachaimidne sa ghleo freisin ar an bpointe boise agus cuirfimid cath orthu.'

- (i) Cé a chuir Aeinéas amach chun ionsaí a dhéanamh ar Aichill? (6)
- (ii) Cad é a d'iarr Héire ar na déithe eile a dhéanamh? (6)
- (iii) Cén chomhairle a chuir Poiséadón uirthi? (6)
- (iv) Ón léamh atá déanta agat ar an sliocht seo cad é do thuairim faoi Héire? (6)

(80 marc)

Topaic 2: An Ghréig agus An Pheirs.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén aois RC inar scríobh Héaradatas **The Histories**?
  - (ii) Cén fáth a ndearna na Spartaigh moill agus iad ag cur cabhair chuig na hAithnigh i Maratón?
  - (iii) Tar éis an chéad sluaíocht chun na Gréige, cén fáth ar scaoil Dáirias le Mardonius mar cheannasaí ar arm na bPeirseach?
  - (iv) Cad é a d'áitigh Teimisticléas ar na hAithnigh a dhéanamh nuair a fuair siad suim mhór airgid as na mianaigh airgid i Laurium?
  - (v) Tar éis chath Thearmápalae, cén t-ábhar iontais a bhain leis an gcaoi ar chaith Xeirxéas le corp Leonadas, an rí Spartach?
  - (vi) Cé a bhí i gceannas ar arm na Gréige ag Cath Plataea in 479 RC? (24)
- (b)
- (i) Tabhair cúis **amháin** ar shocraigh Xeirxéas ionradh a dhéanamh ar an nGréig? (8)
  - (ii) Tabhair breac-chuntas ar long chogaidh Ghréagach, ar nós tríríme. Tig leat léaráid lipéadaithe a úsáid mar chuid de do fhreagra. (8)
  - (iii) Cén fáth ar fhan roinnt Aithneach san Aithin, nuair a d'imigh an chuid eile acu go Salamas? (8)
  - (iv) Cad a rinne an Bhanríon Artemisia le linn chath Shalamas? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as **The Histories** le Héaradatas agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Tar éis dóibh an bua a fháil ar an gcabhlach Iónach, d'ionsaigh na Peirsigh Miléatas ar muir agus ar tír. Thochail siad faoi na ballaí, thug siad aníos reithí cogaidh de gach saghas, agus scrios siad é cúig bliana tar éis éirí amach Aristagoras. Mar sin, tugadh Miléatas i mbraighdeanas agus comhlíonadh tairngreacht an oracail. Bhí muintir Argos tar éis dul i gcomhairle le horacal Dheilfe ar cheist a bhain le sábháilteacht a gcathrach féin, agus bhí freagra faighte acu a raibh tairngreacht bhreise ann a bhain le Miléatas. Mar a leanas a bhí an tairngreacht:

*Ansin tusa, a Mhiléatas, a sheifteoir na ndrochghníomhartha,
Beidh tú mar fhéasta ag go leor, agus mar dhuais thaibhseach;
Is iomaí fear foltach a nífidh do mhná céile a chosa dó
Agus déanfaidh cuid eile cúram dár scrín in Didyma.*

- (i) Ón léamh atá déanta agat ar an sliocht seo, luaigh **dhá** mhodh ar bhain na Peirsigh úsáid astu chun cathair Mhiléatas a ghabháil. (6)
- (ii) Cad is oracal ann? Cén t-oracal cáiliúil a ndeachaigh muintir Argos i gcomhairle leis sa sliocht seo? (6)
- (iii) Ón staidéar atá déanta agat ar Héaradatas, tabhair breac-chuntas ar ócáid **amháin** eile a ndeachthas i gcomhairle leis an oracal seo. (6)
- (iv) Dar leis an oracal sa sliocht seo cad a tharlódh do mhná céile Mhiléatas? (6)

(80 marc)

Topaic 3: Beatha agus Bás Shócraitéas.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Tabhair cúis **amháin** nár mheas Sócráitéas go raibh sé féin ina óráidí.
  - (ii) Ainmnigh áit **amháin** ina ndearna Sócráitéas seirbhís mar shaighdiúir.
  - (iii) Cén aois a bhí ag Sócráitéas ag am a thrialach?
  - (iv) Cad a tugadh ar stíl cheistiúcháin Shócraitéas?
  - (v) Cérbh é nó cérbh í Xanthippe?
  - (vi) Cén fáth nach raibh Platón i láthair nuair a fuair Sócráitéas bás? (24)
- (b)
- (i) Luaigh **dhá** chúiseamh a rinne a naimhde in aghaidh Shócraitéas ag a thriail. (8)
  - (ii) Cad a dúirt Sócráitéas mar fhreagra ar na cúisimh sin ag a thriail? (8)
  - (iii) An raibh eagla ar Shócraitéas roimh an mbás, dar leat? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (8)
  - (iv) Cén fáth ar dhiúltaigh Sócráitéas éalú ón bpríosún? Mínigh do fhreagra. (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as an dráma **Na Scamail** le hArastafainéas agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh. Athair agus mac atá ag caint.

STREPSIADES: Féach sa treo seo, mar sin! An bhfeiceann tú an doras beag seo agus an teach beag seo?

PHEIDIPPIDES: Feicim. Agus cad é seo, le do thoil, a athair?

STREPSIADES: Is Teach Smaointeoireachta sprideanna saoihiúla é seo. Tá fir ina gcónaí ann agus nuair a labhraíonn siad faoi na flaitheis áitíonn siad ar dhaoine gur oigheann atá ann atá mórtimpeall orainn, agus gur muidne an gríosach. Má thugann duine airgead dóibh, múineann na fir seo conas bua a bhaint amach trí labhairt, bíodh sé ceart nó mícheart.

PHEIDIPPIDES : Cé hiad?

STREPSIADES: Níl an t-ainm ar eolas agam go cruinn. Is fealsúna uaisle agus sármhaithe iad.

PHEIDIPPIDES: Muise! Is rógaíri iad; aithním iad. Is é atá i gceist agat na dochtúirí bréige, na hainniseoirí bánghnéitheacha, na giollaí cosnochta, Sócráitéas agus Chaerephon ainnis ina measc.

STREPSIADES: Stad! Stad! Bí i do thost! Ná habair rud ar bith áiféiseach.

PHEIDIPPIDES: Ní déarfainn, dar Bacchus!

STREPSIADES: Téigh ann, iarraim ort, a mhic, téigh ann agus faigh teagasc.

PHEIDIPPIDES: Arú, cad é a fhoghlaiméidh mé?

STREPSIADES: Deirtear go bhfuil an dá chúis araon ina measc – an dea-chúis agus an droch-chúis.

Deirtear go bhfuil ceann den dá chúis seo i réim, an droch-chúis, cé go labhraíonn sí ar thaobh na héagóra. Dá bhrí sin, má fhoghlaimíonn tú an chúis éagórach seo, ní íocfaidh mé oiread agus óbal amháin le duine ar bith as na fiacha seo atá orm ar do shon faoi láthair.

- (i) Cad a tharlaíonn sa Teach Smaointeoireachta, dar le Strepziades? (6)
- (ii) Cén tuairim atá ag Pheidippides faoi Shócraitéas? (6)
- (iii) Cén léamh atá agat ar an gcaidreamh idir an t-athair agus an mac sa sliocht seo? (6)
- (iv) An bhfuil an léiriú a thugtar ar Shócraitéas sa sliocht seo difriúil óna léiriú sna téacsanna a léigh tú? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (6)

(80 marc)

Topaic 4: Micéiné agus An Traí.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Déan staidéar ar Fhótagraf **2** ar Pháipéar **X**. Cá háit a bhfeicfeá an bealach isteach seo? Cén t-ainmhí a bhfuil baint aige leis?
  - (ii) Cad atá á léiriú i bhFótagraf **3** ar Pháipéar X? Ainmnigh áit **amháin** a mbeadh sé le fáil.
  - (iii) Ainmnigh an **dá** gheata mhóra i gcathair na Traí.
  - (iv) Cé a mharaigh an Míonótár? Ainmnigh bean **amháin** a thug cabhair don duine seo.
  - (v) Déan cur síos achomair ar thuama tólais. Tig leat léaráid ar a bhfuil lipéadú cruinn a úsáid i do fhreagra.
  - (vi) Cad a chuir Carl Blegen lenár n-eolas faoin Traí? (24)
- (b)
- (i) Cén fáth go dtugtar ballaí ‘Cioclópacha’ ar bhallaí Mhicéiné? (8)
  - (ii) Cad is *megaron* ann? (8)
  - (iii) Ainmnigh an rí a raibh cónaí air i Micéiné agus a throid sa Traí? Cad a tharla dó nuair a d’fhill sé ón Traí? (8)
  - (iv) Mínigh botún **amháin** a rinne Heinrich Schliemann agus é ag tochailt i Micéiné. (8)
- (c)
- (i) Cén t-údar Gréagach atá ina phríomhfhoinsé eolais againn faoi Chogadh na Traí? Ainmnigh **dhá** leabhar leis an údar seo. (9)
  - (ii) Cén tír sa lá atá inniu ann ina bhfuil láithreán na sean-Traí suite? (3)
  - (iii) De na naoi gcathair a fuarthas sa Traí, cé acu ar chreid Schliemann gurbh í cathair chogadh na Traí í? Cén fáth ar chreid sé é sin? (9)
  - (iv) Ainmnigh an Prionsa Traíoch a d’fhuadaigh bean chéile Mheinealás. (3)

(80 marc)

Topaic 5: Acrapoil na hAithne.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Ainmnigh ord ailtireachta an teampaill a léirítear i bhFótagraf **4** ar Pháipéar **X**.
  - (ii) Cén státaire Gréagach ba chúis le tógáil an Phartanóin? Conas mar a fuair sé bás?
  - (iii) Cén pháirt a ghlac Aristeides i Léig Dheileas?
  - (iv) Cén dia a bhfuil baint aige leis an Amharclann atá suite faoin Acrapoil?
  - (v) Sa bhfríos Dórach i bhFótagraf **5** ar Pháipéar **X**, ainmnigh an dá chuid a bhfuil lipéid orthu.
  - (vi) Conas a bhí baint ag an Tiarna Elgin leis na foirgnimh ar an Acrapoil? (24)
- (b)
- (i) Cad a bhíodh á cheiliúradh ag an bhféile dar theideal an Panathenia Mór? (8)
  - (ii) Cé chomh minic is a bhíodh sé ar siúl? (8)
  - (iii) Luaigh **dhá** chineál comórtais a bhíodh ar siúl le linn na féile seo. (8)
  - (iv) Luaigh **dhá** ghrúpa daoine a ghlacadh páirt sa mhórshiúl. (8)
- (c)
- (i) Cad a thugtar ar na limistéir thriantánacha sa dealbhóireacht ón bPartanón a thaispeántar i bhFótagraf **6** ar Pháipéar **X**? (6)
  - (ii) Cá háit ar theampall a mbeadh na limistéir thriantánacha seo le fáil? Tig leat léaráid ar a bhfuil lipéadú a úsáid mar chuid de do fhreagra. (6)
  - (iii) Mínigh an scéal a bhaineann le **ceachtar** de na pictiúir i bhFótagraf **6**. (6)
  - (iv) Ainmnigh an dealbhóir a raibh ceannas iomlán aige ar an obair ar an bPartanón? (6)

(80 marc)

ROINN B

An Saol Rómhánach

Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén t-oileán a raibh Aeinéas ag seoladh amach uaidh nuair a séideadh dá chúrsa é go dtí an Chartaig?
  - (ii) I Leabhar 2 den **Aeinéid** cad a chuir bac ar Aeinéas Héilin a mharú?
  - (iii) Cén laoch Traíoch a dúirt le hAeinéas i mbrionglóid imeacht ón Traí? Cén chuma a bhí air nuair a thaispeáin sé é féin d'Aeinéas?
  - (iv) Cérbh í Anna?
  - (v) Cé hé a léirítear i bhFótagraf 7 ar Pháipéar X? Cén post a bhí aige?
  - (vi) Cén geata ónar fhág Aeinéas an Domhan Thíos?
- (24)
- (b)
- (i) Tabhair cúis amháin nár thaitin na Traígh le hIúnó. (8)
  - (ii) Cad a rinne Iúnó i Leabhar 1 a chuir as do Neiptiún? (8)
  - (iii) Cén gaol a bhí ag Véineas le hAeinéas? (8)
  - (iv) Cad a d'iarr Véineas ar Chúipid a dhéanamh ag deireadh Leabhar 1 den **Aeinéid**? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as Leabhar 2 den **Aeinéid** agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- Ansin tháinig slua ollmhór ag rith síos ón dúnfort le Laocoon chun tosaigh orthu go léir, agus é as a chranna cumhachta le fearg. Agus é i bhfad uathu gháir sé amach: “A shaoránaigh, a amadáin bhochta, an bhfuil sibh ar mire? An gcreideann sibh go bhfuil an namhaid imithe? An dóigh libh go bhfuil bronntanas ar bith ó na Gréagaigh saor ón gcalaois? An mar sin is dual agus is dúchas d’Uiliséas?”
- (i) Cén post a bhí ag Laocoon sa Traí? (4)
  - (ii) Cad é an bronntanas ó na Gréagaigh do na Traígh a ndéantar tagairt dó i líne 4? (4)
  - (iii) Cad a rinne Laocoon leis an mbronntanas tar éis na hóráide seo? Cén fáth a ndearna sé é seo? (8)
  - (iv) Mínigh cad a tharla do Laocoon agus dá bheirt mhac. (8)

(80 marc)

Topaic 7: Téatar na Rómhánach – Coiméide: An Saighdiúir Maíteach.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén fáth a bhfuil gníomhaíocht an dráma seo ar siúl i mbaile Gréagach seachas i mbaile Rómhánach?
  - (ii) Cén fáth a dtéann Pleusicles go Naupactus?
  - (iii) Tabhair sampla **amháin** ina n-úsáidtear seachfhocal in **An Saighdiúir Maíteach**.
  - (iv) “Dia dár réiteach, níor ól mé é. Bhí sé chomh te sin, gur dhóigh sé mo phíobán. Bhí orm é a chaitheamh siar in aon slog amháin.” Cé a dúirt na focail seo?
  - (v) Déan staidéar ar Fhótagraf **8** ar Pháipéar **X**. Ainmnigh an chuid ina bhfuil lipéad **A**.
  - (vi) Tabhair buntáiste **amháin** nó míbhuntáiste **amháin** a bhain le masc a chaitheamh i ndráma Rómhánach. (24)
- (b)
- (i) Cé hé Artotrogus? Luaigh **dhá** rud a deir sé le Pyrgopolynices. (16)
  - (ii) Mínígh conas a tharla go raibh cónaí ar Philocomasium i dteach Pyrgopolynices in Eifeasas. (8)
  - (iii) Cé hé nó cé hí Milphidippa? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo as **An Saighdiúir Maíteach**, agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- 'Ní mór di dul i bhfeidhm ar an sclábhaí a chonaic í – a áitiú air a chreidiúint nach bhfaca sé í. D’fhéadfadh go bhfacthas í céad uair ach caithfidh sí é a shéanadh ina dhiaidh sin féin. Tá teanga aici, nach bhfuil, agus súile, agus sotal, is dánacht is cur i gcéill is plámás is bladair is cluain? Tig léi cúiseoir ar bith a mhionnú ina bhalbhán. Tig léi bréaga a insint, bréaga a chur i dtuiscint, bréaga a mhionnú, amhail is gur rugadh chuige í; tá lúb is gliceas is cealg go smior inti. Nach ndeirtear nach gá don bhean chleasach dul chuig an margadh – saothraíonn sí a spíosraí agus a búiste féin le haon mhias mhioscaise a dhéanamh?'
- (i) Cén carachtar as **An Saighdiúir Maíteach** a deir na focail seo? (6)
  - (ii) Ón léamh atá déanta agat ar an sliocht **seo**, cén tuairim atá ag an óráidí faoi mhná? (6)
  - (iii) Cé hí an bhean **agus** cé hé an sclábhaí a ndéantar tagairt dóibh i Líne 1? (6)
  - (iv) An bhfuil an sliocht seo greannmhar, dar leat? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)

(80 marc)

Topaic 8: Beatha agus Comhairsir Iúil Caesar.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cérbh í máthair Chaesair?
  - (ii) Cén freagra a thug Caesar nuair a d'éiligh na píoráidí a ghabh é fiche tallann mar airgead fuascailte?
  - (iii) Conas a rinne Catulus iarracht a áitiú ar Caesar gan seasamh do phost an *Pontifex Maximus* (Príomhshagart)?
  - (iv) Cén fáth ar dhún Bibulus é féin suas ina theach le linn chonsalacht Chaesair?
  - (v) Cá háit ar troideadh cogadh deireanach Chaesair?
  - (vi) Conas a d'fhreagair na seanadóirí do bhás Chaesair díreach ina dhiaidh? (24)
- (b)
- (i) Cérbh í Iúilia? Cén fáth ar bhain tábhacht léi don chomhaontas idir Caesar agus Poimpéas? (10)
  - (ii) Ainmnigh an fear ba shaibhre a rialaigh in éineacht le Caesar agus le Poimpéas. (6)
  - (iii) “Caitear an díse.” Cad é a bhí i gceist ag Caesar leis na focail sin? (6)
  - (iv) Cuir síos ar conas a d'fhreagair Poimpéas dó nuair a thrasnaigh Caesar an Rubicon. (10)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as litir a scríobh Cicearó tar éis bhás Chaesair agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- Ón gcuma atá ar chúrsaí go dtí seo, dealraíonn sé gur sábháladh muid ó tíoránach ach ní ón tíoránacht. Cé gur mharaigh muid an tíoránach, táimid fós ag faire ar gach sméideadh ón tíoránach sin. Ní hea, ní hamháin sin, ach aontaímid le bearta nach gcuirfeadh sé féin i gcrích dá mbeadh sé beo, de bhrí go samhlaímid go raibh siad á mbeartú aige. Agus go deimhin, ní fheicim deireadh ag teacht leis an sórt sin ruda. Crochtar forógraí, tugtar díolúintí, spealtar suimeanna móra airgid, déantar deoraithe a athghairm, cláraítear forógraí bréige an tSeanaid; ionas nach bhfuilimid ach tar éis fáil réidh leis an bhfuath sin do phearsa ghráiniúil agus leis an olc a bhí orainn as bheith mar sclábhaithe, fad atá an bunreacht ina luí cloíte i lár an traglaim seo ar fad inar theilg sé é.
- (i) Ón staidéar atá déanta agat ar an topaic seo, cad atá i gceist ag Cicearó nuair a thugann sé ‘tíoránach’ ar Caesar, dar leat? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
  - (ii) Conas mar a fuair Caesar bás? (8)
  - (iii) Luaigh **dhá** phíosa fianaise as an sliocht seo, a thug Cicearó, a chuireann i gcéill go bhfuil cúrsaí sa Róimh níos measa ó fuair Caesar bás. (8)

(80 marc)

Topaic 9: Cathair Rómhánach - An Phoimpé.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cad ba Campania ann?
  - (ii) Cérbh iad na chéad daoine a raibh cónaí orthu sa Phoimpé?
  - (iii) Cad ba *triclinium* ann?
  - (iv) Cén sórt léiriúchán a bhíodh ar siúl san Odeon sa Phoimpé?
  - (v) Cad ba *Lararium* ann?
  - (vi) Déan staidéar ar Fhótagraf **9** ar Pháipéar **X** ina dtaispeántar eachtra cháiliúil i stair na Poimpé. Cén eachtra cháiliúil atá i gceist? Ainmnigh an tImpire a bhí i réim ag an am. (24)
- (b)
- (i) Ainmnigh ceann **amháin** de na Folcadáin phoiblí sa Phoimpé. (4)
  - (ii) Cad ab ea an *frigidarium* agus an *tepidarium*? (8)
  - (iii) Cad ab ea an *hypocaust* sna folcadáin Rómhánacha? Conas mar a d'oibrigh sé? Tig leat léaráid lipéadaithe go cruinn a úsáid i do fhreagra. (10)
  - (iv) Mínigh conas mar a d'úsáidfí *strigil* sna Folcadáin. (10)
- (c) Léiríonn Fótagraf **10** ar Pháipéar **X** dealbh de bhuachaill Rómhánach.
- (i) Ainmnigh an rud atá á chaitheamh aige thart ar a mhuineál, a bhfuil ciorcal dearg mórthimpeall air. Mínigh cén fáth a bhfuil sé seo á chaitheamh aige. (6)
  - (ii) Cé na hábhair a úsáideadh le scríbhneoireacht sna seanscoileanna Rómhánacha? (6)
  - (iii) Cad é a dhéanadh an Rhetor? (6)
  - (iv) Cad é an foirgneamh in aice leis an bhFóram ina bhféachadh na Rómhánaigh ar thrialacha cúirte? (6)

(80 marc)

Topaic 10: An tArm Rómhánach.

Ba chóir tabhairt faoi na páirteanna **uile** - (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cheist díobh seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Tabhair cur síos achomair ar eagar ‘Toirtís’ (*Testudo*).
  - (ii) Cén uirlis a léirítear i bhFótagraf **11** ar Pháipéar **X**? Cé a d’úsáidfeadh é?
  - (iii) Cad is *corona civica* ann?
  - (iv) Cén fáth ar cuireadh saighdiúirí cúnta ar stáisiún i bhfad óna dtír féin de ghnáth?
  - (v) Cad ab ea príomhobair na gceoltóirí san arm Rómhánach?
  - (vi) Sa Bhreatain Rómhánach, cad faoi is mó a bhfuil cuimhne ar Haidrian? (24)
- (b)
- (i) Luaigh **dhá** phíosa cathéide nó éide a chaitheadh saighdiúir Rómhánach. (8)
  - (ii) Déan cur síos ar an ngnáth-aiste bia a bhíodh ag saighdiúir Rómhánach. (8)
  - (iii) Cén cruth a bhíodh ar dhúnfort san arm Rómhánach? (8)
  - (iv) Ainmnigh **dhá** fhoirgneamh a gheofaí de ghnáth i ndúnfoirt Rómhánacha. (8)
- (c) Féach ar Fhótagraf **12** ar Pháipéar **X** ina dtaispeántar radharc as Colún Thráian agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- (i) Cérbh é Traían? (6)
  - (ii) Cé na rudaí atá ar iompar ag na saighdiúirí ar an taobh deas den phictiúr? (6)
  - (iii) Cad atá neamhghnách faoin droichead atá á thrasnú acu? (6)
  - (iv) Cad ba mháirseáil éigeantach ann? (6)

(80 marc)

Leathanach Bán